



**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI  
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**VAZIRLAR MAHKAMASI HUZURIDAGI  
O‘ZBEK TILINI RIVOJLANTIRISH JAMG‘ARMASI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT  
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI HUZURIDAGI DAVLAT  
TILIDA ISH YURITISH ASOSLARINI O‘QITISH VA MALAKA OSHIRISH  
MARKAZI**

# **“DAVLAT TILI TARAQQIYOTI: MUAMMO VA YECHIMLAR”**

**mavzusidagi V respublika an’anaviy ilmiy-amaliy anjumani**

**MATERIALLARI**

**“BOOKMANY PRINT”  
TOSHKENT – 2025**

**UO‘K: 494.375**

**KBK: 81.633.1**

**D 26**

Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar [Matn]: to‘plam / Sh.Sirojiddinov.  
– Toshkent: Bookmany print, 2025. – 450 b.

Mazkur to‘plam “Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar” mavzusidagi V respublika an’anaviy ilmiy-amaliy anjumaniga tilshunos olimlar, vazirlik, idoralar, mahalliy ijro etuvchi organlarning davlat tili bo‘yicha maslahatchilari hamda tadqiqotchilar tomonidan yuborilgan materiallardan tashkil topgan. Undagi maqolalarda davlat tilining dolzarb muammolari, ularni hal qilish bo‘yicha takliflar, yechimlar berilgan. To‘plam tilshunoslar, professor-o‘qituvchilar, tadqiqotchilar, magistrlar va talabalar uchun mo‘ljallangan.

(Maqolalarning ilmiy saviyasiga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar).

**Mas’ul muharrir:**

Sh.Sirojiddinov, filologiya fanlari doktori, akademik

**Tahrir hay’ati:**

I.Azimov, filologiya fanlari doktori, professor

A.Eminov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

B.Jo‘rayeva, filologiya fanlari doktori, professor

M.Abdiyev, filologiya fanlari doktori, professor

F.Bobojonov, filologiya fanlari doktori, dotsent

M.Saparniyozova, filologiya fanlari doktori, dotsent

M.Hakimova, filologiya fanlari doktori, professor

M.Umirzoqova, filologiya fanlari doktori, dotsent

H.Yodgorov, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

H.Suyunov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

N.Quldashev, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti huzuridagi Davlat tilida ish yuritish asoslarini o‘qitish va malaka oshirish markazi Ilmiy-metodik kengashida nashrga tavsiya etilgan.

**ISBN 978-9910-06-774-7**

© “Bookmany print” nashriyoti, 2025.

# LOTIN YOZUVIGA ASOSLANGAN YANGI ALIFBOGA O'TISH MILLIY MADANIYATIMIZNING YANGI BOSQICHGA KO'TARILISHI

Ijod AXMEDOV \*

## Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada o'zbek tilining rivojlanishida lotin yozuviga asoslangan yangi o'zbek alifbosining tutgan o'rni va ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Maqolada alifbo islohotining tarixiy bosqichlari, uning hozirgi kundagi amaliy ahamiyati va til siyosatini takomillashtirishdagi roli tahlil qilinadi. Shuningdek, yangi alifboga o'tish jarayonida yuzaga kelgan muammolar va ularning yechimlariga doir takliflar ham ilgari suriladi. Maqola tilshunoslik, terminologiya va ta'lim sohasidagi mutaxassislar uchun manfaatli bo'lishi mumkin.

**Kalit so'zlar:** O'zbek tili, lotin alifbosi, alifbo islohoti, imlo, til siyosati, ta'lim, terminologiya.

## The Transition to a New Alphabet Based on the Latin Script as the Raise of Our National Culture to a New Level

### Abstract

This scientific article discusses the role and importance of the new Uzbek alphabet based on Latin script in the development of the Uzbek language. The article analyzes the historical stages of the alphabet reform, its current practical significance, and its role in improving language policy. It also puts forward proposals for solutions to the problems that arose during the transition to the new alphabet. The article may be useful for specialists in linguistics, terminology, and education.

**Keywords:** Uzbek language, Latin alphabet, alphabet reform, spelling, language policy, education, terminology.

### Kirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni milliy tilning jamiyatdagi mavqeini oshirish va uning barcha sohalarda to'liq qo'llanilishini ta'minlashga qaratilgan muhim huquqiy hujjat hisoblanadi.

Mazkur farmon doirasida lotin yozuviga asoslangan yangi o'zbek alifbosiga bosqichma-bosqich, izchil tarzda to'liq o'tish jarayonini amalga oshirish vazifasi belgilangan.

Yangi alifbo joriy etilishi nafaqat til me'yorlarini zamon talablariga moslashtirish, balki yosh avlodning savodxonlik darajasini oshirish, global axborot

---

\* Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent. Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi. [i.n.akhmedov@bk.uz](mailto:i.n.akhmedov@bk.uz)

makoniga integratsiya jarayonlarini tezlashtirish hamda o'zbek tilining xalqaro nufuzini mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada yangi alifboga o'tishning ilmiy, amaliy va ijtimoiy ahamiyati tahlil etiladi, shuningdek, uning o'zbek tili rivojida tutgan o'rniga baho beriladi.

### **Maqolaning asosiy qismi**

Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosiga o'tish milliy tilshunosligimiz tarixidagi eng yirik va ahamiyatli islohotlardan biri sifatida baholanadi. Bu jarayon nafaqat o'zbek tilining xalqaro maydonda integratsiyalashuviga keng yo'l ochadi, balki axborot texnologiyalari va raqamli muhitda uning samarali qo'llanilishini ta'minlaydi. Hozirgi globallashtirish davrida tilning raqamlilashuvi - uning barqaror rivojlanishining asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.

Yangi alifbo joriy etilishi natijasida maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'qitish tizimida katta o'zgarishlar amalga oshdi. Darsliklar va o'quv qo'llanmalarining yangilanishi, o'qituvchilarning qayta tayyorlanishi hamda axborot resurslarining lotin yozuviga o'tkazilishi - ushbu jarayonning muhim bosqichlaridir.

Shu bilan birga, amaliyotda yangi alifboni qo'llashda ayrim imloviy muammolar saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, sohaviy atamalar va terminlarni yozishda bir xil me'yorning yo'qligi ko'zga tashlanadi. Masalan, ba'zi so'zlar turli nashrlarda ikki xil yozilishi mumkin, bu esa imloviy yagona standartning buzilishiga olib keladi. Shuning uchun sohaviy lug'atlarni tuzish, terminologiya masalalarini tizimli tarzda tartibga solish va ularni rasmiy me'yor sifatida joriy etish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda (Nurmonov, 2002, 16-bet).

Yangi alifboning afzalliklari ko'p bo'lsa-da, uning mukammal ishlashi uchun qo'shimcha chora-tadbirlar talab etiladi. Xususan, ta'limning barcha bosqichlarida yangi imlo qoidalarini chuqur va tizimli o'rgatish, ommaviy axborot vositalarida to'g'ri yozish madaniyatini targ'ib qilish, hamda davlat idoralarida ish yuritishda yagona standartlarga qat'iy rioya qilish zarur. Bunda til siyosatini amalga oshirishdagi yagona yondashuv va muvofiqlashtirilgan harakatlar katta ahamiyat kasb etadi (Azimov, 2023, 44-bet).

O'zbek tilining lotin alifbosiga o'tishi milliy madaniyatimizning muhim bosqichidir. Bu jarayon nafaqat tilning ichki rivoji, balki uning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi. Hozirgi zamon talablarining o'sishi bilan birga, axborot texnologiyalarining rivojlanishi lotin alifbosining ahamiyatini yanada ko'tartirmoqda.

### **Tarixiy tahlil**

O'zbek tili XX asr boshlaridan bir necha alifbo islohotini boshidan kechirdi:

1920-1930-yillar – lotin asosida “Yanalif”;

1940-yillar – kirill alifbosiga o'tish;

1993-yil – yangi lotin alifbosini qabul qilish;

2021-yil – yangi imlo qoidalarini joriy etish.

### **Lotin alifbosining afzalliklari**

#### **Texnologik jihatdan:**

Xalqaro standartlarga mosligi;

Kompyuter va mobil tizimlarda osonlik bilan ishlatilishi;

Internetdagi kontentning 90% lotin alifbosida bo‘lishi.

#### **Ta’lim sohasida:**

O‘quv adabiyotlarining yangilanishi;

Xorijiy manbalar bilan muloqotni osonlashtirishi;

Atamalarning yagona andozaga kelishi.

#### **Iqtisodiy jihatdan:**

Turizm sohasidagi imkoniyatlar;

Xorijiy investisiyalarni jalb etish;

Eksport mahsulotlarining yorliqlari.

#### **Amaliy qiyinchiliklar**

Imloviy yagonalikning yo‘qligi;

Kirill va lotin alifbolarining parallel qo‘llanilishi;

Katta yoshdagi aholining yangi alifboga moslashuvidagi qiyinchiliklarning mavjudligi;

Atamalarning bir xil yozilishi masalasi.

#### **Taklif va yechimlar**

Davlat dasturlarini ishlab chiqish:

Avtomat transliteratsiya tizimlari;

Imlo tekshiruvchi dasturiy ta’minot;

Raqamli lug‘atlar.

Ta’lim tizimida:

Maktab va universitet darsliklarini yagona andozaga keltirish;

O‘qituvchilarni qayta tayyorlash kurslari;

Imtihon tizimining yangilanishi;

Ijtimoiy sohada:

Ommaviy axborot vositalaridagi andozalar;

Davlat idoralarining namunaviyligi;

Ijtimoiy tarmoklardagi kontent siyosati.

#### **Xalqaro tajriba**

Turkiya, Ozarbayjon, Turkmaniston kabi davlatlarning lotin alifbosiga o‘tish tajribasini o‘rganish natijalari:

Turkiya – 85 yil ichida to‘liq o‘zgarish;

Ozarbayjon – 25 yillik jarayon;

Turkmaniston – 15 yilda asosiy o‘zgarishlar.

## **Xulosa**

Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosiga to'liq o'tish — milliy til rivoji va uning kelgusi avlodlarga zamonaviy, xalqaro mezonlarga mos holda yetkazilishi yo'lidagi muhim qadamdir. Bu jarayon nafaqat tilning ichki me'yoriy tizimini takomillashtiradi, balki uning xalqaro aloqalardagi nufuzini oshiradi, ilm-fan, texnologiya va madaniyat sohalaridagi yangiliklarni tez va to'liq o'zlashtirish imkoniyatini yaratadi.

Shu bilan birga, mavjud imloviy va terminologik muammolarni bartaraf etish, sohaviy lug'atlar va yagona andozalar asosida ish yuritish ushbu islohotning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu yo'lda ta'lim tizimi, ommaviy axborot vositalari va davlat boshqaruvi organlarining hamjihat harakatlari hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Yangi alifbo o'zbek tilining nafaqat milliy, balki global maydonda ham munosib o'rin egallashiga xizmat qiladi. Shuning uchun ham uni izchil va puxta amalga oshirish zamon talabi va kelajak avlodlar oldidagi mas'uliyatdir.

Lotin alifbosiga o'tish – bu faqat yozuv tizimining o'zgarishi emas, balki milliy madaniyatimizning yangi bosqichga ko'tarilishidir. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun:

Davlat va jamiyatning birgalikdagi harakati;

Izchil va bosqichma-bosqich barpo etish;

Ilmiy asoslangan yondashuv.

## **Foydalanilgan adabiyotlar**

Nurmonov A. (2002). *O'zbek tilining imlo va terminologiya masalalari*. Toshkent: O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti.

Azimov P. (2023). *Lotin alifbosiga o'tish: istiqbol va istiqbollari*. Tilshunoslik va ta'lim jurnali.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni (2020). "Mamlakatimizda o'zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".

Rahimov G'. (2018). *Lotin alifbosi va o'zbek tilining raqamlilashuvi*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

Karimova M. (2021). *Til siyosati va alifbo islohotlari: tajriba va tahlil*. Til va adabiyot jurnali.

Yusupov Sh. (2019). Globallashuv davrida milliy alifboning ahamiyati. *Xalqaro tilshunoslik konferensiyasi materiallari*.

*O'zbek tilining yangi imlo qoidalari* (2021). Toshkent.

Hakimov S. (2020). *Til siyosati: nazariya va amaliyot*. Toshkent.

Tojiyev B. (2019). *Raqamli asrda tilning o'rni*. Tilshunoslik.

UNESCO (2021). *Language Policy in Central Asia*. Paris: UNESCO Publishing.

Ergasheva D. (2022). *Terminshunoslik asoslari*. Toshkent.